

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การค้าเงินธุรกิจในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นไปในลักษณะของการค้าเงินระหว่างประเทศ เนื่องจากการติดต่อค้าขายกันในแต่ละประเทศเป็นแบบเศรษฐกิจไร้พรมแดน มีความเสรีด้านการค้าและการลงทุน ทำให้กิจการในแต่ละประเทศค้าเงินธุรกิจได้สะดวกสบายมากขึ้น ส่งผลให้เกิดบริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporation) ขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีการระดมทุนข้ามชาติ ทำให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุน ส่งผลให้ตลาดทุนระหว่างประเทศกลายเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของโลก ซึ่งบริษัทข้ามชาติจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปเพื่อทำให้งบการเงินเปรียบเทียบกันได้และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

ความเชื่อถือได้ของงบการเงินเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของนักลงทุน งบการเงินจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับมาตรฐานการบัญชีที่บริษัทเลือกใช้ในการจัดทำงบการเงิน ดังนั้นงบการเงินต้องจัดทำขึ้นโดยใช้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (General Accepted Accounting Principle: GAAP) ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีที่ได้รับการรับรองและยอมรับ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง สิ่งใดที่เป็นมาตรฐานการบัญชีก็จะเป็นหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปด้วย ในแต่ละประเทศจะมีมาตรฐานการบัญชีที่แตกต่างกันไปขึ้นกับวัฒนธรรม การศึกษา ความซับซ้อนของหน่วยงานธุรกิจ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงระบบกฎหมายของแต่ละประเทศด้วย ตัวอย่างของหน่วยงานที่กำหนดมาตรฐานการบัญชีในแต่ละประเทศได้แก่ The Institute of Chartered Accountants in England and Wales ของอังกฤษ คณะกรรมการเพื่อการศึกษาและจัดทำมาตรฐานบัญชี (Financial Accounting Standard Board: FASB) ของประเทศสหรัฐอเมริกา และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยของประเทศไทย เป็นต้น เนื่องจากมาตรฐานที่แตกต่างกันนี้เองทำให้งบการเงินของแต่ละประเทศเปรียบเทียบกันได้ยาก จึงได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Committee: IASC) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและทำให้งบการเงินสามารถเปรียบเทียบกันได้ โดย IASC ได้กำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard: IAS) ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติทางการบัญชี

แบบกว้างๆ เพื่อให้ประเทศต่างๆ ได้นำทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและภาวะเศรษฐกิจของประเทศตนเองมาปฏิบัติ มาตรฐานการบัญชีไทยก็มีการอิงกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ทำให้มาตรฐานการบัญชีของไทยมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และทำให้งบการเงินที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีของไทยเป็นที่ยอมรับของนักลงทุนมากขึ้น

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของแต่ละประเทศเป็นองค์กรที่กำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่สำคัญไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเพื่อให้นักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินอื่นๆ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ และข้อมูลทางการเงินที่สำคัญเรื่องหนึ่งที่ต้องเปิดเผยได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางการเงินที่เป็นหนี้สินและทุน ซึ่งบริษัทจดทะเบียนจะต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างถูกต้องและเพียงพอ โดยจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของแต่ละประเทศ ซึ่งมาตรฐานการบัญชีของไทยได้แก่ TAS No.48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ได้แก่ IAS No.32 เรื่อง Financial Instruments: Disclosure and Presentation และมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาได้แก่ SFAS No.150 เรื่อง Accounting for Certain Financial Instruments with Characteristics of both Liabilities and Equity

ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบัญชีสำหรับเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุนตามมาตรฐานการบัญชีไทยกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้นักบัญชีของไทยเข้าใจในความเหมือนและแตกต่างกันของมาตรฐานการบัญชีของไทย มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกามากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบัญชีสำหรับเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุนตามมาตรฐานการบัญชีไทยกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีของไทย มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาในเรื่องเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุน โดยมุ่งเน้นเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น
2. ศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาในเรื่องเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุนกับหลักเกณฑ์ในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดโดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC)
3. ศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหุ้นกู้แปลงสภาพ
4. ศึกษาค้นคว้างบการเงินและข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการออกจำหน่ายหุ้นกู้แปลงสภาพ
5. ศึกษาเปรียบเทียบรายงานการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ออกจำหน่ายหุ้นกู้แปลงสภาพ กับทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดจากมาตรฐานการบัญชีของไทย

1.4 วิธีการศึกษา

1. ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีของไทย มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาในเรื่องเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิจากการค้นคว้าจากเอกสาร มาตรฐานการบัญชีที่ประกาศใช้ของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Committee: IASC) คณะกรรมการเพื่อการศึกษาและจัดทำมาตรฐานการบัญชี (Financial Accounting Standard Board: FASB) และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยตลอดจนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาในเรื่องเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุนกับหลักเกณฑ์ในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดโดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิจากการค้นคว้าจากเอกสาร มาตรฐานการบัญชีที่ประกาศใช้ของคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและจัดทำมาตรฐานการบัญชี (Financial Accounting Standard Board: FASB) และ

หลักเกณฑ์ในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาที่ประกาศใช้ของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) ของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหุ้นกู้แปลงสภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้ข้อมูลทฤษฎีจากการค้นคว้าจากเอกสาร มาตรฐานการบัญชีที่ประกาศใช้ของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Committee: IASC) คณะกรรมการเพื่อการศึกษาและจัดทำมาตรฐานการบัญชี (Financial Accounting Standard Board: FASB) และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ตลอดจนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. ศึกษาค้นคว้างบการเงินและข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการออกจำหน่ายหุ้นกู้แปลงสภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้ข้อมูลทฤษฎีจากการค้นคว้าจากเอกสาร รายงานการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งจัดทำตัวอย่างงบการเงินที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหุ้นกู้แปลงสภาพของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของไทย

5. ศึกษาเปรียบเทียบรายงานการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ออกจำหน่ายหุ้นกู้แปลงสภาพ กับทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดจากมาตรฐานการบัญชีของไทย โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้ข้อมูลทฤษฎีจากการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดทำตัวอย่างงบการเงินที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหุ้นกู้แปลงสภาพของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของไทย

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของวิธีการบัญชีสำหรับเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุนตามมาตรฐานการบัญชีไทยกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา

2. ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ของหลักการบัญชีเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นทั้งหนี้สินและทุนมากขึ้น

1.6 องค์ประกอบการค้นคว้าแบบอิสระ

งานศึกษานี้จะประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

บทที่ 1 เป็นส่วนของบทนำ ซึ่งจะกล่าวถึงหลักการและเหตุผลของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตวิธีการศึกษา แหล่งที่มาของข้อมูล ประโยชน์ของการศึกษา องค์ประกอบ การค้นคว้าแบบอิสระ และนิยามศัพท์

บทที่ 2 เป็นการบรรยายถึงแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 เป็นการบรรยายถึงกรอบวิธีการศึกษาและกรอบแนวคิดวิธีการศึกษา

บทที่ 4 เป็นการรายงานผลการศึกษา

บทที่ 5 เป็นการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1.7 นิยามศัพท์

1. **เครื่องมือทางการเงิน (Financial Instrument)** หมายถึง สัญญาใดๆ ที่ทำให้สินทรัพย์ทางการเงินของกิจการหนึ่ง และหนี้สินทางการเงินหรือตราสารทุนของอีกกิจการหนึ่งเพิ่มขึ้นในเวลาเดียวกัน (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2546)

2. **มาตรฐานการบัญชีไทย (Thai Accounting Standard: TAS)** หมายถึง มาตรฐานการบัญชีที่กำหนดโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย

3. **มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard: IAS)** หมายถึง มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ที่กำหนดโดยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Committee: IASC)

4. **มาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา (Statement of Financial Accounting Standard : SFAS)** หมายถึง มาตรฐานการบัญชีซึ่งกำหนดโดย คณะกรรมการเพื่อการศึกษาระดับสูงและจัดทำมาตรฐานการบัญชี (Financial Accounting Standard Board: FASB)

5. **หลักเกณฑ์ในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา** หมายถึง หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) ของสหรัฐอเมริกา

6. **หลักเกณฑ์ในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาข้อ 144A (Rule 144A)** หมายถึง หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) ของสหรัฐอเมริกา เรื่อง บริษัทเอกชนขายหุ้นต่อสถาบันการเงิน (Private Resales of Securities to Institutions)

7. **หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible Bond)** หมายถึง ตราสารหนี้ประเภทหนึ่งที่สามารถแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ตามราคาและระยะเวลาที่กำหนด ผู้ออกและจำหน่ายตราสารจะต้องเป็นบริษัทมหาชนตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2435 เท่านั้น เพราะถือว่าเป็นตราสารประเภทกึ่งหนี้กึ่งทุน (Equity linked) เนื่องจากเป็นการรวมเอาลักษณะของหุ้นสามัญและตราสารหนี้เข้าอยู่ในตราสารเดียวกัน โดยกำหนดอัตราแปลงสภาพและระยะเวลาแปลงสภาพไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้หุ้นกู้แปลงสภาพยังนิยามว่าเป็นตราสารอนุพันธ์ด้วย เนื่องจากผู้ลงทุนในหุ้นกู้แปลงสภาพเท่ากับเป็นการซื้อ call option ฟังงไปด้วยคือซื้อสิทธิในการแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญ (ศูนย์ซื้อขายตราสารหนี้ไทย, 2548)

8. **การวิเคราะห์กำไรจากการมีเจ้าหนี้ (Financial Leverage)** หมายถึง การที่กิจการได้มีการหาเงินทุนบางส่วนจากเจ้าหนี้ หรือคือการดำเนินงานโดยมีเจ้าหนี้มาร่วมลงทุน ซึ่ง Financial Leverage สามารถคำนวณได้จากหนี้สินทั้งหมดหารด้วยสินทรัพย์รวมทั้งหมดของกิจการ (สุมาลี (อุณหะนันท์) จิระมิตร, 2545)

9. **ความสามารถในการทำอัตรากำไรจากเงินลงทุนได้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายแก่เจ้าหนี้ (Favorable financial leverage)** หมายถึง การที่กิจการมีการจัดหาเงินทุนบางส่วนจาก เจ้าหนี้ และสามารถนำเงินทุนจากเจ้าหนี้ไปหาผลกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี (EBIT) ได้ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ย (รศ.นภาพร ณ เชียงใหม่, 2548)

10. **ความสามารถในการทำอัตรากำไรจากเงินลงทุนได้ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายแก่เจ้าหนี้ (Unfavorable financial leverage)** หมายถึง การที่กิจการมีการจัดหาเงินทุนบางส่วนจาก เจ้าหนี้ แต่ธุรกิจได้รับกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี (EBIT) ในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายแก่เจ้าหนี้ (รศ.นภาพร ณ เชียงใหม่, 2548)

11. **การใช้เงินทุนจากการกู้ยืมมากกว่าหุ้นสามัญ (Trading on Equity)** หมายถึง การออกหุ้นสามัญ และการกู้ยืม (หรือออกหุ้นกู้) ธุรกิจมีการระงับในการจ่ายดอกเบี้ยเป็นประจำ และมีการส่งคืนเงินต้นตามเงื่อนไขสัญญาเงินกู้ต่างๆ ดังนั้นถ้ากำไรต่ำก็ไม่สามารถจ่ายดอกเบี้ยและคืนเงินต้นได้ การกู้ยืมเงินจึงมีความเสี่ยงภัยมากกว่า แต่ถ้าธุรกิจสามารถทำอัตรากำไรจากการลงทุนได้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายแก่เจ้าหนี้ ซึ่งเรียกว่า ธุรกิจใช้นโยบายการเงินแบบ “Trading on Equity” ในลักษณะที่ประสบผลสำเร็จ หรือ “Favorable Leverage” ธุรกิจสามารถหากำไรได้มากขึ้น โดยไม่เสียอำนาจในการควบคุมการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นหากใช้เงินทุนจากการกู้ยืม ธุรกิจจะต้องพยายามใช้เงินทุนจากการกู้ยืมเงินให้ได้ผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยจ่ายเพราะถ้าอัตราผลตอบแทนต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยจ่ายแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ธุรกิจหมายความว่า จะใช้ “Trading on Equity” ล้มเหลว หรือ “Unfavorable Leverage” (รศ.นภาพร ณ เชียงใหม่, 2548)